

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

КИРИЧУК Олександр Олександрович

УДК 159.923.33 : 316.64 (043.3)

**ФАСИЛІТАЦІЙНІ ЧИННИКИ
ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ**

19.00.01 – загальна психологія, історія психології

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук

Луцьк – 2020

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор
Вірна Жанна Петрівна,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
професор кафедри педагогічної
та вікової психології

Офіційні опоненти: доктор психологічних наук, професор
Саннікова Ольга Павлівна,
Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського,
завідувач кафедри загальної та
диференціальної психології

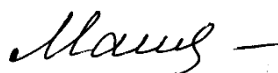
кандидат психологічних наук, доцент
Луньов Віталій Євгенович,
Національний медичний університет
імені О.О. Богомольця,
доцент кафедри загальної та
медичної психології

Захист відбудеться 11 вересня 2020 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 32.051.05 у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки за адресою: вул. Потапова, 9, м. Луцьк, 43024.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті <http://eenu.edu.ua> та у бібліотеці Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки за адресою: вул. Винниченка, 30 а, м. Луцьк, 43024.

Автореферат розісланий 11 серпня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. Я. Малімон

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Складні і суперечливі реалії сьогодення та глобальні зміни в усіх сферах життя по-особливому актуалізують проблему фасиліативності, яка поряд із вивченням внутрішнього світу особистості через переживання нею психологічного благополуччя є однією із затребуваних в психології. Успішна життєва реалізація особистості залежить від її прагнення до саморозвитку, самоактуалізації та самотрансценденції в суспільно корисній діяльності, що потребує гуманізації світоглядної й особистісної позицій суб'єктів суспільної сфери і визначається рівнем їх психологічного благополуччя. Тому вибір на користь фасиліативності у розгляді психологічного благополуччя особистості не викликає сумніву.

Основною особою в розгортанні фасилітаційного процесу є кваліфікований фахівець соціальної сфери, формування фасиліативності якого розпочинається ще під час професійної підготовки, і фактично є базовою характеристикою просоціального психоетичного типу взаємодії, яка визначає спрямованість людини на надання допомоги іншій людині (І. Авдєєва, С. Борисюк, Ж. Вірна, Л. Колчанова, Ж. Маценко, Я. Рейковський, К. Роджерс, Д. Фрейберг та ін.), формування допомагаючих відносин (В. Болучевська, Н. Доморацька, Н. Грищенко, П. Лушин, А. Майер, Н. Кухтова, М. Наконечна, С. Ромашина та ін.), прийняття відповідальності не тільки за власні дії та їх наслідки, але й за іншу людину (С. Батсон, З. Вівер, О. Ігнацька, О. Корабліна, Н. Корчакова, І. Малкіна-Пих, О. Насіновська, Дж. Форрел та ін.). На тлі постійної особистісної залученості та високого емоційного навантаження просоціальної діяльності стає очевидним, що внутрішнім рецептивним фактором фасиліативної налаштованості на дружелюбне ставлення і допомагаючий стиль взаємин майбутнього фахівця є його психологічне благополуччя.

З-поміж багаточисельних підходів до розуміння психологічного благополуччя особистості (М. Аргайл, Р. Асаджолі, Н. Каргіна, Л. Куліков, А. Маслоу, С. Нартова-Бочавер, К. Ріфф, О. Чабан та ін.), особливої уваги заслуговує його методологічна інтерпретація з позиції самооцінки особистістю об'єктивних та суб'єктивних аспектів свого існування, що виражає тенденцію раціоналізації власної життєдіяльності (М. Амосов, Е. Десі, Е. Дінер, А. Лоуен, Р. Раян, М. Селігман, Л. Сердюк, В. Татенко та ін.) та як інтегрального стану набуття особистісної безпеки в межах онтологізації статево-вікових і соціально-психологічних аспектів розвитку особистості (Н. Бредберн, Е. Еріксон, Д. Колесов, В. Луньов, С. Мадді, С. Максименко, Г. Олпорт, М. Папуча, Т. Титаренко та ін.).

В психологічній літературі описані різні чинники, що впливають на формування психологічного благополуччя (В. Сяо Лун, А. Вороніна,

К. Карпінський, Н. Гранкіна-Сазонова, І. Кряж, Н. Носова, Г. Пучкова, П. Фесенко, Р. Шаміонов, Т. Шевеленкова, О. Ширяєва та ін.), проте залишається нез'ясованою роль фасилітаційних чинників, які, сприяючи розкриттю багатоаспектності людських ресурсів, є передумовою виявлення певних психологічних якостей, що здатні забезпечувати глибокі й багатопланові особистісні та соціальні перетворення завдяки підвищенню продуктивності діяльності, налаштованості на співпрацю, допомоги іншим, психологічному супроводу становлення групової взаємодії тощо (А. Байлі, О. Врублевська, А. Гірник, П. Горностай, М. Казанжи, С. Левін, К. Патерсон, О. Саннікова, І. Сушков, Б. Тейлор, С. Хайс, Д. Хантер, Дж. Херон, Ч. Хоган та ін.).

Соціально-психологічна значущість і актуальність проблеми зумовили вибір теми дослідження: «Фасилітаційні чинники психологічного благополуччя особистості».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до наукової теми кафедри загальної і соціальної психології та соціології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки «Методологія і практика дослідження особистості» та є складовою комплексної науково-дослідної теми «Психологія професіоналізму особистості: технології професійного самозбереження в практиці» (державний реєстраційний номер 0113U002217), що координується Міністерством освіти і науки України. Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 4 від 26 листопада 2015 р.).

Об'єктом дисертаційного дослідження є феномен психологічного благополуччя особистості.

Предмет дослідження – фасилітаційні чинники психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності.

Мета дослідження полягає у теоретико-емпіричному обґрунтуванні фасилітаційних чинників психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності.

Гіпотези дослідження: психологічне благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності зумовлено релевантними проявами їх фасилітаційної компетентності у формі сформованих соціально-адаптаційних здібностей, розвинутих умінь недирективної інтерперсональної взаємодії та задіяння фасилітаційного потенціалу освітньо-професійного середовища; рівень переживання психологічного благополуччя детермінований комплексом фасилітаційно-особистісних ознак студентів, що визначає тенденції їх просоціальної поведінки.

Перевірка гіпотез дослідження та досягнення його мети передбачала

розв'язання таких завдань:

1. На основі результатів теоретико-методологічного вивчення проблеми визначити фасилітаційні чинники психологічного благополуччя особистості.

2. Розробити теоретичну модель фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя особистості.

3. Емпірично з'ясувати особливості впливу фасилітаційної детермінації в залежності від різних рівнів психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності.

4. Обґрунтувати інтегративні тенденції фасилітаційної детермінації в забезпеченні психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять положення психологічної науки про особистість як активного суб'єкта життєдіяльності і саморозвитку, взаємопов'язані принципи детермінації та суб'єктної активності (К. Абульханова-Славська, Л. Анциферова, М. Боришевський, Б. Ломов, С. Максименко, С. Рубінштейн, Д. Фельдштейн та ін.), фундаментальні праці з вивчення психологічного благополуччя особистості (М. Аргайл, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Ріфф, К. Роджерс, М. Селігман, Б. Сінгер, П. Фесенко, Р. Шаміонов та ін.); концептуальні положення дослідження структури, форм, функцій і закономірностей прояву фасилітативності (В. Абрамов, К. Венгрияк, Р. Дімухаметов, О. Майер, М. Казанжі, О. Кондрашихіна, О. Саннікова, С. Ромашина, Х. Хекхаузен, Р. Шварц та ін.) та традиції її вивчення в психотерапевтичній практиці (А. Адлер, Е. Берн, Д. Брезієр, Д. Бьюдженталь, А. Гройсман, П. Лушин, Ф. Перлс, К. Рудестам, Е. Фромм, К. Хорні та ін.). Основний зміст та підходи до вивчення просоціальної діяльності розкрито у роботах В. Бочарової, Т. Брессо, О. Власової, С. Дружилова, В. Квас, Є. Климова, О. Корабліної, О. Насіновської та ін.

Методи дослідження: *теоретичні* (аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, систематизація наукової літератури щодо вивчення фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя особистості); *емпіричні* (тестування із застосуванням методики діагностики психологічного благополуччя особистості К. Ріфф, тест-опитувальника соціально-психологічної адаптованості О. Саннікової і О. Кузнецової, методики діагностики рівня емпатійних здібностей В. Бойка, опитувальника вивчення міжособистісних відносин В. Шутца, методики вивчення емоційного інтелекту Н. Холла, 5-факторного опитувальника особистості П. Коста і Р. МакКрей, адаптованого В. Орлом, методики вивчення соціальних норм просоціальної поведінки У. Фурманова і Н. Кухтової, тест-опитувальника визначення фасилітативного потенціалу М. Казанжі); з *методів статистичної обробки даних* застосовано: *процедуру стандартизації змінних* (для зменшення

розбіжностей між кількісними результатами, отриманими за різними методиками, з використанням середніх значень та показників стандартного відхилення кожної зі шкал); *критерій нормальності Колмогорова-Смирнова* (для визначення міри відповідності емпіричного розподілу нормальному з метою адекватного вибору подальших методів обробки емпіричних даних); *непараметричний критерій Краскелла-Уоллеса* (для встановлення достовірності та значущості міжгрупових відмінностей за рівнями прояву психологічного благополуччя); *дискримінантний аналіз* (для підтвердження та візуалізації диференціації вибірки залежно від визначеного рівня психологічного благополуччя студентів); *факторний аналіз* (для мінімізації кількості змінних та концентрації інформації про основні фасилітативно-особистісні характеристики психологічного благополуччя студентів у формі невеликого масиву даних); *кореляційний аналіз* (для встановлення зв'язків між факторними симптомокомплексами кожного рівня психологічного благополуччя та компонентами фасилітативного потенціалу); *метод визначення корегентності* отриманих корелограм (для визначення сумарної «ваги» компонентів фасилітативного потенціалу для кожного рівня психологічного благополуччя). Статистична обробка даних здійснювалась за допомогою комп'ютерного забезпечення SPSS для Windows версія 13.0.

Організація і база дослідження. Вибірку дослідження склали студенти факультету психології та соціології, факультету філології та журналістики, факультету педагогіки та соціальної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. В дослідженні взяли участь 323 особи віком від 18-ти до 25-ти років.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що:

вперше: запропоновано теоретичну модель фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя особистості; емпірично експліковано психологічний зміст фасилітаційних чинників психологічного благополуччя в залежності від рівня його прояву у майбутніх фахівців просоціальної діяльності; визначено інтегративну роль фасилітаційної детермінації в забезпеченні психологічного благополуччя особистості як суб'єкта майбутньої професійної діяльності;

уточнено поняття психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності як психологічного стану, який зумовлюється комплексом сформованих соціально-адаптаційних здібностей, розвинутими вміннями недирективної інтерперсональної взаємодії та фасилітативним потенціалом освітньо-професійного середовища; *удосконалено* наукові уявлення щодо взаємозв'язку фасилітаційних чинників психологічного благополуччя із комплексом особистісних властивостей через форми

імпульсивно-корисної, емпатійно-адаптивної і альтруїстично-відповідальної поведінки майбутніх фахівців просоціальної діяльності;

подальшого розвитку набули положення щодо фасилітаційного виміру психологічного благополуччя особистості в ознаках процесуально-психологічного плану їх регуляційного прояву через характеристики регуляційної взаємодії та регуляційного оновлення.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у тому, що емпіричним шляхом обґрунтовано адекватність апробованого комплексу діагностичних засобів щодо вивчення фасилітаційних чинників психологічного благополуччя особистості; діагностичні результати можуть використовуватися психологами як параметри можливої психокорекційної роботи щодо формування позитивної мотивації просоціальної поведінки. Висновки роботи можуть бути використані при викладанні навчальних дисциплін «Загальна психологія», «Психологія особистості», «Психодіагностика», «Соціальна психологія», «Вікова психологія», «Психологія дорослості, геронтопсихологія та акмеологія», «Практикум з основ психологічної допомоги».

Результати дослідження **впроваджено** в навчальний процес Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (№ 03-28/01/3416 від 27.12.2019 р.); Житомирського державного університету імені Івана Франка (№ 1/59 від 08.01.2020 р.); Запорізького національного університету (№ 01.01-13/186 від 26.12.2019 р.); Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (№ 64/19 від 28.11.2019 р.); Мукачівського державного університету (№ 2545 від 24.12.2019 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації відображено в публікаціях автора, обговорено на засіданнях кафедри загальної і соціальної психології та соціології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Результати проведеного дослідження доповідалися автором на міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин» (Кам'янець-Подільський, 2017); «Психологія. Цінності. Духовність» (Луцьк, 2017); «Проблеми оптимального функціонування особистості в сучасних умовах» (Харків, 2018); «Соціальна адаптація людей літнього віку в сучасному суспільстві, ортобіоз та паліативна допомога» (Луцьк, 2018); «Актуальні проблеми психології особистості на європейському просторі» (Кам'янець-Подільський, 2019); «Традиції та новації у сфері педагогіки та психології» (Київ, 2019); «Виклики та парадокси соціальної взаємодії в постмодерному світі: лінгвістичний та психологічний аспекти» (Луцьк, 2019); «Психологія в контексті сучасних досліджень проблем розвитку особистості» (Запоріжжя, 2019); всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах:

«Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві» (Львів, 2018); «Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я» (Вінниця, 2018).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 14 публікаціях, з яких 4 статті опубліковано у виданнях, що включені до переліку фахових у галузі психології, 1 стаття – в міжнародному періодичному виданні з психології, 1 – розділ колективної монографії, 8 – у збірниках наукових праць та матеріалів конференцій.

Обсяг та структура роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (261 найменування, з них 34 – англійською мовою) та 4 додатків на 12 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 218 сторінок. Основний зміст роботи викладено на 162 сторінках. Робота містить 8 рисунків і 23 таблиці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито методологічні та теоретичні засади дослідження, висвітлено наукову новизну і практичну значущість роботи; наведено дані про апробацію і впровадження результатів дослідження у практику, подано інформацію про структуру й обсяг дисертації.

У **першому розділі** *«Теоретико-методологічні аспекти вивчення фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя особистості»* запропоновано розкриття категоріально-понятійного змісту психологічного благополуччя особистості та теоретичне узагальнення концептуальних позицій вивчення фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя особистості.

Теоретико-методологічний аналіз проблеми засвідчує широке коло багаточисельних інтерпретацій конструкту «психологічне благополуччя» й дає змогу презентувати узагальнений контекст наукового розуміння цього феномену в сфері повноцінно функціонуючої особистості через поняття «психічне здоров'я», «норма», «нормальна особистість», «позитивний стиль життя», «емоційний комфорт», «якість життя», «внутрішня картина здоров'я», «зріла особистість», «самоактуалізована особистість». Деталізовано диференціацію понять «якість життя» і «відчуття якості життя» й наведено основні методологічні схеми інтерпретації таких суміжних понять, як «психологічне благополуччя», «суб'єктивне благополуччя», «задоволеність життям», «щастя», «психічне здоров'я». Виокремлено *гедоністичний* і *евдемоністичний* підходи до вивчення психологічного благополуччя. У гедоністичному підході зосереджено увагу на внутрішніх переживаннях людини через задоволеність життям, присутність позитивного настрою та відсутність негативних емоцій (М. Аргайл, Н. Бердберн, Е. Дінер, Т. Кессер, Д. Колесов, Г. Пучкова, Р. Райан, М. Селігман, М. Соколова, К. Хруцький, Р. Шаміонов, К. Шелдон і та ін.). З позицій евдемоністичного

підходу, витoki якого походять з гуманістичної психології (А. Маслоу, К. Роджерс), психологічне благополуччя розглядається як особистісне зростання, повнота самореалізації в конкретних життєвих умовах і обставинах, знаходження творчого синтезу між запитами соціального оточення та розвитком власної індивідуальності (В. Ананьєв, А. Вороніна, Л. Галкіна, Л. Куліков, В. Міхаель, Н. Узлов, О. Ширяєва та ін.).

Особливу увагу приділено теорії самодетермінації особистості (Е. Десі, Р. Райан), в якій особистісне благополуччя пов'язується із базовими психологічними потребами (автономії, компетентності й зв'язків з іншими); основним положенням психо-соціального системного підходу, де серед вимірів благополуччя особистості виокремлено увагу й усвідомленість, розуміння та копінг, цілі та звички, чесноти та відносини (Р. Раск, Л. Уотерс); науковим ідеям операціоналізації життєстійкості особистості в атитюдах залучення, контролю і прийняття виклику (С. Мадді); структурно-функціональному опису психологічного благополуччя (К. Ріфф); розкриттю психологічного благополуччя як системної єдності в ознаках оптимальних психологічних якостей і станів людини (С. Водяха, І. Галецька, Н. Каргіна, О. Кроник, С. Максименко, Ю. Олександров та ін.). Суб'єктна основа прояву психологічного благополуччя актуалізує інтегральну здатність позитивного функціонування (М. Наконечна, Я. Павлоцька, Л. Сердюк, Т. Титаренко, П. Фесенко, Т. Шевелєнкова та ін.). Презентовані доробки демонструють тісний зв'язок із класичними персонологічними дослідженнями благополучного та гармонійного стану (А. Адлер, Р. Ассоджіолі, Е. Еріксон, Г. Олпорт, Ф. Перлс, К. Хорні, К. Юнг та ін.).

Окреслено концептуальні позиції вивчення фасилітаційних характеристик переживання психологічного благополуччя особистості. На тлі узагальнення базових дефініцій поняття фасилітації проаналізовано теоретико-емпіричні доробки психологів, в яких зацентровано увагу на його інтерпретації як соціально-психологічного феномена, де особлива роль належить компетентності фасилітатора (О. Бандурка, Д. Гейбор, А. Гірник, Ч. Каррас, Г. Ложкін, К. Паттерсон, Н. Пов'якель та ін.); розкрито специфіку впливу групи на особистість через явища «соціальної інгібіції» (М. Обозов), «групового мислення» і «групової поляризації» (В. Агеєв, О. Сиродєєва), «внутрішнього конфлікту» (А. Ішмуратов), «групової згуртованості» (С. Левін), «психологічного обміну» та «ідіосинкразичного кредиту» (М.-А. Робер, Ф. Тильман); конкретизовано фасилітаційні ролі (фасилітатор, фасилітаційний консультант, фасилітаційний коуч, фасилітаційний тренер і фасилітаційний лідер) (Р. Шварц) й розглянуто диференціацію фасилітаторів та презентаторів в залежності від репертуару засобів, позицій та цілей (консультант, коуч, тьютор, тренер, медіатор, модератор, наставник, дидакт, соціал, гуманіст, арбітр, діагност, творець-дослідник)

(І. Гордієнко-Митрофанова, З. Мирошник, С. Романішина); систематизовано базові стратегії, тактики і технології фасилітаційної взаємодії (модерація, медіація, тренування, консультування) (С. Борисюк, Ф. Бурнард, В. Квас, Р. Фрейджер, Д. Фейдимен та ін.); окреслено центральні характеристики носія фасилітаційних якостей (А. Байлей, Р. Дімухаметов, А. Каряка, Ж. Маценко, В. Суміна, Б. Тейлор, Д. Хантер, О. Яцута та ін.); деталізовано конструкти «фасиліативності» (І. Авдєєва, О. Врубльовська, О. Кондрашихіна, О. Саннікова та ін.) та «фасиліативного потенціалу» (М. Казанжі). Досить потужним матеріалом в обґрунтуванні фасиліативності особистості є нароби, які проводилися у психопатології та психотерапії (Е. Берн, М. Боуен, Д. Брезієр, П. Горностай, А. Гройсман, П. Лушин, К. Роджерс, К. Рустам, М. Смирнова та ін.).

Фасиліативність віднаходить свій безпосередній зв'язок із проявами психологічного (евдомонічного) благополуччя особистості в ознаках потенціалу узгодженості психічних процесів і функцій, гармонії особистості, відчуття цілісності та внутрішньої рівноваги. В підтвердження цього наведено конкретні доробки, відображені у рівноважній моделі М. Аргайла і Дж. Діна, програмній моделі соціальної взаємодії А. Шефлена, системній моделі А. Кендона, в моделі втручання Дж. Хірона. Окреслено контекст розгляду фасиліативності в системі суб'єктно-суб'єктних відносин в межах концепції допомагаючих відносин К. Роджерса, де важливими є вміння емпатійного слухання, конгруентності та безумовного позитивного прийняття (С. Батсон, Г. Ванершот, Ж. Вірна, М. Наконечна, Є. Насіновська, Є. Суботський та ін.); екофасиліативного підходу П. Лушина; основних положень вивчення альтруїстичної і просоціальної спрямованості особистості (А. Бандура, О. Корабліна, С. Нартова-Бочавер, О. Старовойтенко, Т. Титаренко, Е. Фром, Х. Хекхаузен та ін.); дослідження індивідуального досвіду суб'єкта із врахуванням зони його актуального розвитку (Л. Анциферова, Л. Виготський) й соціального та емоційного інтелекту (Д. Гоулман, Ю. Емельянов). У завершенні аналітичного огляду зазначено, що саме фасиліативність відображає найістотніші особливості психологічного благополуччя особистості.

У **другому розділі** *«Програма емпіричного вивчення фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя особистості»* представлено концептуальні позиції емпіричного вивчення фасилітаційних чинників психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності; розроблено програму емпіричного дослідження та послідовність її реалізації; визначено вибірку дослідження та основні діагностичні прийоми.

Узагальнення теоретико-методологічних підходів щодо вивчення психологічного благополуччя особистості та його фасилітаційних характеристик дало змогу окреслити авторську позицію фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності. На

основі аналізу змісту просоціальної діяльності як суспільно корисної у відповідних професійних сферах констатовано необхідність вивчення просоціальної спрямованості особистості ще під час навчання у вищому навчальному закладі, і особливо це стосується майбутніх фахівців соціономічної сфери (соціальні педагоги, соціологи, журналісти і психологи).

Розроблено теоретичну модель *фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя особистості*, в якій відображено її основні структурні характеристики (Рис. 1).

Рис. 1. Модель фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя особистості

Психологічне благополуччя особистості характеризується двовекторною спрямованістю: *забезпечення психологічного благополуччя стосовно себе* (визначається мірою впізнання та усвідомлення різноманітних складових власної особистості, її структури, якостей, властивостей, здібностей, цілей та істинної мотивації) та *забезпечення психологічного благополуччя особистості стосовно інших людей і навколишньої дієвості* (визначається особливостями соціального включення людини у міжособистісну взаємодію) і вміщує компоненти (позитивні взаємини з іншими, автономія, керування оточенням, особистісне зростання, ціль у житті, самоприйняття), кожен з яких визначає міру особистісної безпеки і комфорту. Виокремлено й охарактеризовано фасилітаційні чинники психологічного благополуччя – *соціально-психологічна адаптованість, вміння недирективної інтерактивної взаємодії та фасилітаційний потенціал*

освітньо-професійного середовища, які комплексно забезпечують формування соціально здорової особистості.

Конкретизовано теоретико-методологічні положення базових підходів в аналізі проблеми фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності, серед яких *суб'єктно-діяльнісний підхід, гуманістичний підхід, генетично-деонтологічний підхід*; виокремлено провідні принципи вивчення зазначеної проблеми – *принцип цілісності, принцип детермінізму, принцип гуманістичної централізації, принцип паритетності, принцип просоціальної суб'єктивності*.

Обґрунтовано програму емпіричного дослідження фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності та послідовність її поетапної реалізації; визначено вибірку дослідження та основний психодіагностичний інструментарій, який використано в дослідженні; конкретизовано застосування доцільних методів математичної статистики для аналізу та узагальнення отриманих психодіагностичних даних.

У **третьому розділі** *«Результати дослідження фасилітаційних чинників психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності»* представлено результати дослідження фасилітаційних чинників психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності та обґрунтовано особливості впливу фасилітаційної детермінації в залежності від різних рівнів психологічного благополуччя майбутніх фахівців соціальної сфери.

Представлено опис результатів емпірико-діагностичного вивчення фасилітаційних чинників психологічного благополуччя майбутніх фахівців, диференційованих за рівнем його прояву: група 1 – студенти з низьким рівнем психологічного благополуччя (n=105), група 2 – середній рівень (n=123), група 3 – студенти з високим рівнем психологічного благополуччя (n=95). Зокрема, за допомогою Z-критерію нормальності Колмогорова-Смирнова та процедури дискримінаційного аналізу, констатовано подальше застосування непараметричного H-критерію Крускала-Уоллеса для порівняння емпіричних результатів діагностики трьох вибірок студентів. Статистично значущими ($p \leq 0,05$, $p \leq 0,01$, $p \leq 0,001$) виявились відмінності між переважною більшістю діагностичних показників, за виключенням показників емоційного каналу емпатії, установок, що блокують емпатію, проникливої здатності до емпатії, ідентифікації, відповідальності-безвідповідальності.

Проведення факторизації методом головних компонент із варімакс-обертанням матриці психологічних шкал (змінних) дало змогу отримати однозначно інтерпретовану факторну структуру вимірюваних особистісних характеристик, які зумовлюють специфіку формування та прояву певного рівня психологічного благополуччя. Для визначення кількості факторів використовувався критерій Кайзера, а правомірність застосування методу

факторного аналізу перевірялась за критерієм Кайзера-Мейера-Олкіна (значення кореляції між фактором та змінними, що входять в його структуру, менше 0,5 не брались до уваги в аналізі), та критерієм сферичності Барлетта ($p \leq 0,001$).

Факторну модель структури фасилітаційних ознак низького рівня прояву психологічного благополуччя студентів складають: «*демонстративна поведінка контролю*» (10,1 % дисперсії); «*емоційна нестриманість*» (8,41 %); «*просоціальна справедливість*» (7,83 %); «*екстраверсія*» (7,52 %); «*демонстративна поведінка включення*» (7,44 %); «*природність*» (7,37 %); «*емпатійність*» (7,24 %); «*просоціальна взаємність*» (7,14 %), «*соціальна віддаленість*» (6,83 %).

Факторну модель структури фасилітаційних ознак середнього рівня прояву психологічного благополуччя студентів визначають: «*просоціальна справедливість*» (9,83 % дисперсії); «*контрольованість*» (8,33 %); «*прагнення до лідерства*» (7,84 %); «*демонстративна поведінка контролю*» (7,48 %); «*очікувана поведінка афекту*» (7,44 %); «*альтруїстична поведінка*» (7,39 %); «*емоційний інтелект*» (7,35 %); «*емпатійність*» (6,58 %), «*задоволеність життям*» (6,39 %).

До факторної моделі фасилітаційних ознак високого рівня прояву психологічного благополуччя студентів увійшли: «*просоціальна відданість*» (13,8 % дисперсії); «*гармонія міжособистісної взаємодії*» (9,99 %); «*соціально-психологічна адаптивність*» (9,89 %); «*прив'язаність*» (8,16 %); «*емоційна компетентність*» (7,21 %); «*емпатійність*» (6,79 %); «*задоволеність життям*» (6,61 %); «*інтроверсія*» (6,38 %), «*просоціальна відповідальність*» (6,03 %).

Наступним кроком вивчення фасилітаційних характеристик осіб з різними рівнями прояву психологічного благополуччя стало застосування методу *кореляційного аналізу* (коефіцієнт кореляції r -Пірсона) для визначення статистично-достовірних зв'язків між основними факторними симптомокомплексами та загальним показником фасилітативного потенціалу.

Низький рівень прояву психологічного благополуччя характеризується домінуванням *емоційного* компоненту фасилітативного потенціалу завдяки факторам «*емоційної нестриманості*» ($r = 0,241, p \leq 0,05$), «*природності*» ($r = 0,292, p \leq 0,01$) та «*соціальної віддаленості*» ($r = 0,244, p \leq 0,05$), що в комплексі визначає невміння цих студентів впливати на емоційну сферу іншої людини внаслідок нерозвинених емоційно-адаптивних реакцій, схильність до афектів і звинувачення оточуючих, що сприяє таким формовиявам емоційних бар'єрів, як домінування негативних емоцій і небажання зближатися з людьми, а отже підтверджується вираженими показниками емоційної нестриманості; неконтрольовану імпульсивність та грайливість і легковажність, що констатує їх ситуативно-домінуючі ознаки бути кращими і доскональними із вираженим вмінням представлення своєї позиції без особливої аргументації; тенденцію дистанціювання від інших людей та загальне відчуття незадоволення життям, що фактично робить їх категоричними і консервативними в оцінках інших людей; та

поведінкового компоненту із факторами «просоціальної взаємності» ($r = 0,280, p \leq 0,01$), «соціальної віддаленості» ($r = 0,222, p \leq 0,05$) та «емпатійності» ($r = -0,247, p \leq 0,05$), в ознаках здійснення вчинків та дій щодо допомоги іншим людям тільки у випадку конкретної користі, незалежності й самостійності, відсутності емпатійної компетентності і толерантності у міжособистісній взаємодії, що негативно відображається в їх адаптаційному профілі переживання реальних емоційних переживань з вимогами майбутньої професійної діяльності.

Психологічний зріз фасилітативно-особистісних ознак психологічного благополуччя майбутніх фахівців цієї групи експлікує форму *імпульсивно-корисної* поведінки, базову частку якої складають показники соціально-адаптаційних здібностей (75 % від загальної кількості).

Середній рівень прояву психологічного благополуччя визначається домінуванням *вольового* компоненту фасилітативного потенціалу завдяки факторам «просоціальної справедливості» ($r = 0,321, p \leq 0,01$) та «контрольованості» ($r = 0,323, p \leq 0,01$) в ознаках просоціальної справедливості, добросовісності, сталості і надійності, емпатійності і прив'язаності цих студентів, що суттєво впливає на їхнє прагнення до ствердження загальнолюдських цінностей, часто не на користь власним інтересам, і демонструє відповідальність та прагнення до самовдосконалення, що проявляється у розвинутій самооцінці власних можливостей, які тісно межують із високою моральністю і витриманістю; та *ціннісно-сміслового* компоненту із факторами «емпатійності» ($r = 0,313, p \leq 0,01$), «задоволеності життям» ($r = 0,198, p \leq 0,05$) та «емоційного інтелекту» ($r = 0,218, p \leq 0,05$) в ознаках соціально-адаптаційних характеристик гнучкості, толерантності та врівноваженості в міжособистісних стосунках, що виражається у створенні теплих й довірливих відносин з іншими, вмінні дивитися на світ очима інших, любити людей і як наслідок знаходити з ними контакт; їхня комунікабельність і відкритість дає змогу толерантніше ставитися до інших; загальний фон задоволення життям зумовлений наявністю комунікативно-відкритих ознак, сповнених відповідальності, впевненості, внутрішньої тактовності і вихованості, активності та адаптаційної мобільності.

Отриманий психологічний зріз фасилітативно-особистісних ознак психологічного благополуччя майбутніх фахівців цієї групи експлікує форму *емпатійно-адаптивної* поведінки, яка визначається рівномірним проявом соціально-адаптаційних здібностей та умінь недирективної інтерперсональної взаємодії (відповідно по 40 %).

Високий рівень прояву психологічного благополуччя визначається домінуванням *потребово-мотиваційного* компоненту фасилітативного потенціалу завдяки таким факторам, як «просоціальна відданість» ($r = 0,324, p \leq 0,01$), «прив'язаність» ($r = 0,198, p \leq 0,05$) та «емпатійність» ($r = 0,348, p \leq 0,01$), що

проявляється у широкому спектрі просоціальної відповідальності, альтруїстичності, гуманістичної спрямованості та емпатійності, внаслідок чого ці студенти можуть толерантніше і відвертіше ставитися до інших; їхня розвинута комунікабельність дає змогу ефективно проявляти ініціативність, активність, відкритість новим знанням і відносинам; та *ціннісно-сміслового* компоненту із факторами «*просоціальної відданості*» ($r = 0,198, p \leq 0,05$) та «*задоволеності життям*» ($r = 0,377, p \leq 0,001$) в ознаках просоціальної відданості, оптимістичного ставлення до людей, альтруїстичної реалізованості та задоволеності життям, які у комплексі визначають сформовані життєву установку і вміння бути близькими і відкритими з людьми, соціально корисними, готовими робити добро й безкорисливо допомагати.

Зафіксований комплекс фасилітативно-особистісних ознак психологічного благополуччя майбутніх фахівців цієї групи експлікує форму *альтруїстично-відповідальної* поведінки, яка визначається показниками активного задіяння фасилітативного потенціалу освітньо-професійного середовища як сфери міжособистісних відносин і життєдіяльності, в якій реалізується людина (56 % від загальної кількості).

Емпірично експлікована імпульсивно-корисна форма фасилітаційної поведінки студентів демонструє гедоністичну модель мотивації поведінки, в якій зміст професійної діяльності інтерпретується у формі чуттєвих переживань «очікування емоційного задоволення»; їхня орієнтація на стан актуалізує власні емоційні переживання та задіяння різноманітних психологічних захистів, які виражаються в надмірній спостережливості, нерішучості, зверхконцентрації уваги на наслідках, пасивності тощо. Змістова інтерпретація зафіксованих емпатійно-адаптивної й альтруїстично-відповідальної форм поведінки характеризує когнітивну модель мотивації поведінки студентів із вираженою «привабливістю очікуваного результату»; а їхня орієнтація на дію визначає досягнення цілі через усвідомлення власних можливостей і здібностей, почуття норми, соціальні вимоги та регламентовану поведінку суб'єкта майбутньої професійної діяльності.

Зміст фасилітативно-особистісного виміру психологічного благополуччя демонструє перехід від імпульсивних до ціннісно-сміслових формованій фасилітаційної поведінки студентів просоціальної діяльності, тим самим визначаючи інтегративну сутність фасилітаційної детермінації їх психологічного благополуччя в ознаках *регуляційної взаємодії* та *регуляційного оновлення*, які є необхідною ланкою професійного самовизначення між основними психологічними особливостями й цілісною структурою регуляції діяльності та поведінки студентів.

Запропонований варіант теоретичного та емпірико-діагностичного вивчення фасилітаційних чинників психологічного благополуччя майбутніх фахівців

соціальної сфери є продуктивним засобом визначення професійного профілю в період первинної професіоналізації особистості.

ВИСНОВКИ

В дисертації здійснено теоретичний аналіз і вирішення поставлених наукових завдань, що полягали в емпіричному визначенні фасилітаційних чинників психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності. Результати, отримані в ході дослідження, дають змогу сформулювати такі висновки:

1. Результатом теоретико-методологічного аналізу міждисциплінарних студій явища психологічного благополуччя є розгляд його фасилітаційної детермінації в ознаках оптимального функціонування особистості, які опосередковують процеси ефективною особистісної самореалізації. Враховуючи характеристики фахівців просоціальної діяльності, які є носіями альтруїстичної спрямованості власної реалізації, що передбачає безкорисливе ставлення, співпереживання і підтримку людини, зацентровано увагу на етапі первинної професіоналізації як базовому у визначенні їх інтересів, цінностей і можливостей успішної самореалізації. Концептуалізовано розгляд психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності як психологічного стану, який зумовлюється комплексом сформованих соціально-адаптаційних здібностей, розвинутих вміннями недирективної інтерперсональної взаємодії та фасиліативним потенціалом освітньо-професійного середовища.

2. Розроблена теоретична модель фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя особистості демонструє нерозривний зв'язок фасилітації та переживання психологічного благополуччя, який породжує активність, спрямовану на активацію професійної самореалізації майбутнього фахівця просоціальної діяльності як суб'єкта забезпечення психологічного благополуччя стосовно себе та інших людей і навколишньої дійсності. Виокремлено фасилітаційні чинники психологічного благополуччя – соціально-психологічна адаптованість, вміння недирективної інтерактивної взаємодії та фасиліативний потенціал освітньо-професійного середовища, які комплексно є основою соціально здорової особистості.

3. На емпірико-діагностичному рівні з'ясовано, що рівень переживання психологічного благополуччя детермінований комплексом фасиліативно-особистісних ознак студентів, що визначає тенденції їх просоціальної поведінки: студенти з низьким рівнем психологічного благополуччя визначаються *імпульсивно-корисною* поведінкою, яка базується на показниках соціально-психологічної адаптованості (75 % від загальної кількості фасиліативно-особистісних ознак) із сформованим емоційним та поведінковим

компонентами фасиліативного потенціалу; студенти із середнім рівнем психологічного благополуччя – *емпатійно-адаптивною* поведінкою, в якій локалізовано показники соціально-адаптаційних здібностей та умінь недирективної інтерперсональної взаємодії (відповідно по 40 % фасиліативно-особистісних ознак) із сформованим вольовим та ціннісно-смысловим компонентами фасиліативного потенціалу; а студенти із високим рівнем психологічного благополуччя визначаються *альтруїстично-відповідальною* поведінкою із релевантно вираженими характеристиками активного задіяння фасиліативного потенціалу освітньо-професійного середовища (56 % фасиліативно-особистісних ознак) та потребово-мотиваційним і ціннісно-смысловим компонентами фасиліативного потенціалу.

4. Зміст фасилітаційного виміру психологічного благополуччя демонструє перехід від імпульсивних до ціннісно-смыслових формовиявів фасилітаційної поведінки студентів просоціальної діяльності, тим самим визначаючи інтегративний зміст фасилітаційної детермінації їх психологічного благополуччя в ознаках *регуляційної взаємодії* із середовищем професійної реалізації, що виявляється в цілісності поведінки й діяльності, а також у взаєминах із людьми, та *регуляційного оновлення*, яке відбувається на особистісному рівні саморегуляції через усвідомлення психологічної природи власної суб'єктності.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів окресленої проблеми. Перспективними напрямками вивчення досліджуваної проблеми є подальша верифікація фасилітаційних чинників розгортання суб'єктного потенціалу майбутніх фахівців просоціальної діяльності з метою забезпечення інтерперсональної ціннісної синергії їх професійної і життєвої компетентності та проведення низки досліджень щодо виявлення інтерналізованих форм психологічного благополуччя особистості в умовах соціальної аксіокорекції.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті, надруковані у виданнях, що затверджені як фахові в галузі психології:

1. Киричук О.О. Фасиліативна детермінація психологічного благополуччя особистості: методологічне обґрунтування та теоретичне моделювання. *Проблеми сучасної психології* : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка, Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. Кам'янець-Подільський : «Аксіома», 2017. Вип. 38, 186-198.

2. Киричук О.О. Ціннісні регулятори психологічного благополуччя особистості. *Науковий вісник Херсон. держ. ун-ту ; серія «Психологічні науки»*. Херсон, 2018. Вип.1. Т. 1, 89-94.

3. Киричук О.О. Мотивація допомоги іншому й стильова організація життя особистості. *Психологічні перспективи*. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2018. Вип. 32, 123-134. ; DOI : <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2018-32-123-134>

4. Киричук О.О. Гуманність як фасиліативний критерій професійної компетентності майбутнього соціального педагога. *Psychological Journal*. 2019. Vol. 5. Issue 11, 163-176. ; DOI : <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.11.11>

Статті у міжнародних періодичних фахових виданнях:

5. Киричук О.О. Емпатія як фасиліативний механізм самореалізації особистості. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*, 2019. Vol. 35 (5), 61-70; DOI : <https://doi.org/10.33531/farplss.2019.5.8>

Монографії:

6. Киричук О.О. Фасилітація в просторі життєдіяльності особистості. *Духовність. Цінності. Психологія* / гол. ред. М. Ледзінська, І. Філіппова. Луцьк : Волиньполіграф, 2018, 114-119.

Статті, опубліковані у збірниках матеріалів наукових конференцій:

7. Киричук О.О. Психологічне благополуччя в ознаках позитивного функціонування людини. *Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я* : мат. Всеукр. наук.-практ. конф. / за заг. ред. О.В. Бацилевої. Вінниця : ТОВ «Нілан_ЛТД», 2017, 123-127.

8. Киричук О.О. Фасиліативні ролі у корекційній практиці професійної психології. *Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві* : зб. тез III Всеукр. наук.-практ. конф. ; / упоряд. Н.М. Бамбурак. Львів : ЛьвДУВС, 2018, 179-182. ; режим доступу: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/nauk_konf/19_10_2018.pdf.

9. Киричук О.О. Професійна самосвідомість сучасного студентства. *Проблеми оптимального функціонування особистості в сучасних умовах* : мат. міжнар. наук.-практ. конф. Харків, 2018, 69-70. ; режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1DIJ2ZZW4n2mfAgF8hfBC5bLLRhMGoRgS/view>

10. Киричук О.О. Емоційний інтелект як регулятор внутрішньої активності особистості. *Актуальні проблеми психології особистості на європейському просторі* : мат. IV міжнар. наук.-практ. конф. / за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2019, 76-80.

11. Киричук О.О. Фасиліативність як прояв альтруїстичної взаємодії. *Виклики та парадокси соціальної взаємодії в постмодерному світі: лінгвістичний та психологічний аспекти* : мат. I міжнар. наук.-практ. конф. / за заг. ред. О.В. Лазорко, В.А. Ущиної. Луцьк: Волиньполіграф, 2019, 178-181.

12. Киричук О.О. Я концепція особистості у фасиліативних ознаках міжособистісної взаємодії. *Соціальна адаптація людей літнього віку в сучасному суспільстві, ортобіоз та паліативна допомога із циклу*

«Психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування та виклики особистості» : мат. V наук.-практ. конф. та форуму Ун-тів Третього віку / за заг. наук. ред. Ж.П. Вірної. Луцьк, 2019, 126-130.

13. Киричук О.О. Успішність сучасної молоді у діапазоні її психологічного благополуччя. *Традиції та новації у сфері педагогіки та психології* : мат. міжнарод. наук.-практ. конф. Київ : Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2019, 125-126.

14. Киричук О.О. Соціально-психологічна адаптація в юнацькому віці: агресивність і прийняття соціальної ролі допомоги. *Психологія в контексті сучасних досліджень проблем розвитку особистості* : мат. міжнарод. наук.-практ. конф. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2019, 45-51.

АНОТАЦІЇ

Киричук О. О. Фасилітаційні чинники психологічного благополуччя особистості. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія, історія психології. – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2020.

У дисертаційній роботі розглянуто категоріально-понятійний зміст психологічного благополуччя особистості та концептуальні позиції вивчення фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя особистості. Конкретизовано розуміння психологічного благополуччя майбутніх фахівців просоціальної діяльності як психологічного стану, який зумовлюється комплексом сформованих соціально-адаптаційних здібностей, розвинутими вміннями недирективної інтерперсональної взаємодії та фасиліативним потенціалом освітньо-професійного середовища.

Розроблено теоретичну модель фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя особистості, яка демонструє нерозривний зв'язок фасилітації та переживання психологічного благополуччя, що породжує активність, спрямовану на активацію професійної самореалізації майбутнього фахівця просоціальної діяльності як суб'єкта забезпечення психологічного благополуччя стосовно себе та інших людей і навколишньої дійсності. Виокремлено фасилітаційні чинники психологічного благополуччя – соціально-психологічна адаптованість, вміння недирективної інтерактивної взаємодії та фасиліативний потенціал освітньо-професійного середовища, які у комплексі складають основу соціально здорової особистості.

На емпірико-діагностичному рівні визначено психологічний зміст фасилітаційних чинників психологічного благополуччя через форми *імпульсивно-корисної, емпатійно-адаптивної і альтруїстично-відповідальної* поведінки майбутніх фахівців просоціальної діяльності залежно від рівня їх психологічного

благополуччя. Обґрунтовано інтегративну роль фасилітаційної детермінації забезпечення психологічного благополуччя особистості як суб'єкта майбутньої професійної діяльності в ознаках процесуально-психологічного плану їх регуляційного прояву через характеристики *регуляційної взаємодії та регуляційного оновлення*.

Ключові слова: психологічне благополуччя особистості, фасилітація, фасилітаційні чинники, соціально-психологічна адаптованість, недирективна інтерактивна взаємодія, фасилітаційний потенціал освітньо-професійного середовища, просоціальна діяльність, майбутні фахівці.

Киричук А. А. Фасилітаційні фактори психологічного благополуччя людини. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук по специальности 19.00.01 – общая психология, история психологии. – Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки, Луцк, 2020.

В диссертационной работе рассмотрены категориально-понятийное содержание психологического благополучия личности и концептуальные позиции изучения фасилітаційної детермінації психологического благополучия личности. Конкретизировано понимание психологического благополучия будущих специалистов просоциальной деятельности как психологического состояния, которое обусловлено комплексом сложившихся социально-адаптационных способностей, развитыми умениями недирективного интерперсонального взаимодействия и фасилітаційним потенціалом образовательно-профессиональной среды.

Разработана теоретическая модель фасилітаційної детермінації психологического благополучия личности, которая демонстрирует неразрывную связь фасилітації и переживания психологического благополучия, которая порождает активность, направленную на активацию профессиональной самореализации будущего специалиста просоциальной деятельности как субъекта обеспечения психологического благополучия по отношению к себе и другим людям и окружающей действительности. Выделены фасилітаційні фактори психологического благополучия – социально-психологическая адаптация, умения недирективного интерактивного взаимодействия и фасилітаційний потенціал образовательно-профессиональной среды, которые в комплексе составляют основу социально здоровой личности.

На эмпирико-диагностическом уровне определено психологическое содержание фасилітаційних факторів психологического благополучия в зависимости от уровня психологического благополучия будущих специалистов просоциальной деятельности. Доказано, что уровень переживания

психологического благополучия, детерминированный комплексом личностно-фасилятивных признаков студентов, определяет тенденции их просоциального поведения: студенты с низким уровнем психологического благополучия определяются импульсивно-полезным поведением, которое базируется на показателях социально-психологической адаптированности; студенты со средним уровнем психологического благополучия – эмпатийно-адаптивным поведением, в котором локализованы показатели социально-адаптационных способностей и умений недирективного интерперсонального взаимодействия; а студенты с высоким уровнем психологического благополучия определяются альтруистично-ответственным поведением с релевантно выраженными характеристиками активного задействования фасилятивного потенциала образовательно-профессиональной среды.

Обоснованно интегративную роль фасилитационной детерминации обеспечения психологического благополучия личности как субъекта будущей профессиональной деятельности. Содержание фасилитационного измерения психологического благополучия демонстрирует переход от импульсивных к ценностно-смысловым формопроявлениям фасилитационного поведения студентов просоциальной деятельности, тем самым определяя интегративное содержание фасилитационной детерминации их психологического благополучия в признаках *регуляционного взаимодействия* со средой профессиональной реализации, что проявляется в ходе целостного поведения и деятельности, а также в отношениях с людьми; и *регуляционного обновления*, которое происходит на личностном уровне саморегуляции через осознание психологической природы собственной субъективности.

Практическое значение диссертационного исследования, заключается в том, что эмпирическим путем обоснованно адекватность апробированного комплекса диагностических средств для изучения фасилитационных факторов психологического благополучия личности; а его диагностические результаты могут использоваться психологами как параметры возможной психокоррекционной работы по формированию положительной мотивации просоциального поведения.

Диссертационная работа содержит перспективы дальнейшего изучения проблемы через верификацию фасилитационных факторов развертывания субъектного потенциала будущих специалистов просоциальной деятельности, с целью обеспечения интерперсональной ценностной синергии их профессиональной и жизненной компетентности и проведения серии исследований по выявлению интернализированных форм психологического благополучия личности в условиях социальной аксиокоррекции.

Ключевые слова: психологическое благополучие личности, фасилитация, фасилитационные факторы, социально-психологическая адаптация,

недирективное интерактивное взаимодействие, фасилитивный потенциал образовательно-профессиональной среды, просоциальная деятельность, будущие специалисты.

Kyrychuk O.O. Facilitative factors of psychological well-being of a personality. – Manuscript.

The dissertation for obtaining the scientific degree of the Candidate of Psychological Sciences (PhD) in specialty 19.00.01 – General Psychology, History of psychology. – Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, 2020.

The categorial and notional content of psychological well-being of a personality, conceptual positions of studying the facilitative determination of psychological well-being of a personality have been reviewed. The understanding of psychological well-being of future specialists of prosocial activity as a psychological state, which is determined by a complex of formed social and adaptive abilities, developed skills of non-directive interpersonal interaction and facilitative potential of educational and professional environment has been concretized.

The theoretical model of facilitative determination of psychological well-being of a personality, which demonstrates indissoluble connection of facilitation and experience of psychological well-being, which generates activity aimed at activation of professional self-realization of a future specialist of prosocial activity as a subject of ensuring psychological well-being in relation to oneself, other people, and surrounding reality. Such facilitation factors of psychological well-being as social and psychological adaptability, ability of non-directive interactive cooperation, and facilitative potential of educational and professional environment, which in complex form a basis of socially healthy personality, have been singled out.

At the empirical diagnostic stage, the psychological content of facilitative factors of psychological well-being is determined through the forms of *impulsive and useful, empathic and adaptive* and *altruistic and responsible* behaviour of future specialists of prosocial activity depending on the level of their psychological well-being. The integrative role of facilitative determination in ensuring of psychological well-being of a personality as a subject of future professional activity in the features of procedural and psychological plan of their regulatory manifestation through the characteristics of *regulatory interaction* and *regulatory renewal* has been grounded.

Keywords: psychological well-being of a personality, facilitation, facilitative factors, social and psychological adaptability, non-directive interactive cooperation, facilitative potential of educational and professional environment, prosocial activity, future specialists.

Підписано до друку 10.08.2020 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Друк на різнографі. Обсяг 0,9 ум. друк. арк. 0,9 обл.-вид. арк.
Наклад 100 пр. Зам. 45. Виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).